

Михайло КОЦЮБИНСЬКИЙ
(1864-1913)

ЦВІТ ЯБЛУНІ

Етюд

Я щільно причинив двері од свого кабінету. Я не можу... я рішуче не можу чути того здушеного, з присвистом віддиху, що, здається, сповняв собою весь дім. Там, у жінчиній спальні, вмирає моя дитина. Я ходжу по своєму кабінету, ходжу вже третю безсонну ніч, чуткий, як настроєна арфа, що гучить струнами од кожного руху повітря. Моя лампа під широким картоновим абажуром ділить хату на два поверхи – вгорі темний, похмурий, важкий, під ним – залитий світлом, із ясними блисками і з сіткою тіней. Послана на кушетці й неторкана постіль особливо ріже око. За чорними вікнами лежить світ, затоплений ніччю, а моя хата здається мені каютою корабля, що пливе десь у невідомому чорному морі разом зо мною, з моєю тугою і з моїм жахом. Мені дивно, що я усе помічаю, хоч горе забрало мене цілком, полонило. Я навіть, проходячи повз стіл, поправив фотографію. О! Тепер симетрично!.. А свист не вгаває. Я його чую й крізь зачинені двері. Я не піду до спальні. Чого? Я й так бачу все, бачу свою дівчинку, її голі ручки на рядні; бачу, як ходять під рядном її груди, як вона розтулює спечені губи й ловить повітря. Оте мале, звичайно таке дике, тепер обіймає пухкими рученятами шию лікаря й само одкриває рота. Таке покірливе тепер, котенятко... Се мені крає серце. Коли б швидше кінець!..

Я прислухаюсь. Найменший шелест або стук – і моє серце падає і завмирає. Мені здається, що зараз станеться щось незвичайне: проникне крізь вікно якась істота з великими чорними крилами, просунеться по хаті тінь або хтось раптом скрикне – й обірветься життя. Я прислухаюсь. Ні, дім не спить. У ньому живе щось велике, невідоме. Я чую, як вона дихає, зітхає, як неспокійно калатає його серце і б'ється живчик. Я знаю – то тривога. Вона держить у своїх обіймах навіть хатне повітря, й так хочеться вибитись з-під її гніту,

Mychajlo KOCJUBYNS'KYJ
(1864-1913)

FIORI DI MELO

Studio

Ho chiuso bene la porta del mio studio. Non ce la faccio... Non ce la faccio proprio a sentire quel respiro soffocato e sibilante che sembra riempire tutta la casa. Di là, nella camera da letto delle donne, sta morendo la mia bambina. Vado su e giù nello studio, è già la terza notte insonne, percettivo come un'arpa accordata, con le corde che risuonano ad ogni movimento d'aria. La lampada sotto l'ampia abat-jour di cartone divide la casa in due piani – quello di sopra scuro, triste, pesante, quello di sotto inondato di luce, con riflessi luminosi e una rete d'ombre. Un letto intonso sistemato in soggiorno dà particolarmente nell'occhio. Dietro alle finestre nere si stende il mondo, inondato dalla notte, e la mia casa mi sembra la cabina di una nave che avanza da qualche parte in un ignoto mare nero, insieme a me, alla mia angoscia e al mio terrore. Mi sembra strano che io riesca ad osservare tutto, nonostante il dolore mi abbia rapito completamente, mi abbia fatto prigioniero. Passando accanto al tavolo ho addirittura messo a posto una fotografia! Ecco! Ora è dritta! E il sibilo non smette. Lo sento anche attraverso la porta chiusa. Non vado nella camera da letto. Perché? Anche così vedo tutto, vedo la mia bambina, le sue manine nude sul lenzuolo; vedo il suo petto che si muove sotto il lenzuolo, lei che spalanca le labbra riarse e afferra l'aria. Così piccola, di solito così timida, ecco che ora abbraccia con le manine paffutelle il collo del dottore e apre solo la bocca. È così docile ora, cucciolina... Questo mi lacera il cuore. Se solo la fine arrivasse prima!

Mi metto in ascolto. Basta un fruscio, un colpo – e il mio cuore crolla, viene meno. Ho l'impressione che stia per succedere qualcosa di strano: dalla finestra penetrerà un qualche essere con grandi ali nere, un'ombra si aggirerà per la casa, o all'improvviso qualcuno griderà – e si lacererà la vita. Mi metto in ascolto. No, la casa non dorme. Ci vive dentro qualcosa di grande, d'ignoto. La sento respirare, sospirare, sento che il cuore pulsa inquieto e una vena batte. Lo so – è l'ansia. Tiene stretta in un abbraccio persino l'aria della casa, e verrebbe voglia di fuggire da quell'oppressione, uscire di ca-

вийти з дому і скинути її з себе!..

А я ходжу. Рівним, розміреним кроком, через усю хату, з кутка в куток. З кутка в куток. Я не чую своїх ніг, не керую ними, вони носять мене самі, мов заведений механізм, і тільки голова моя, мов павук павутиння, снує мереживо думок. У вікна дивиться ніч, без кінця довгі, глибокі, чорні простори. Десь далеко стукає калатало нічного сторожа. Скільки віків будить воно нічну тишу своїм дерев'яним язиком, скільки людей, поколінь пережило... Воно завжди викликає у мене настрій, почуття зв'язку з далеким минулим, із життям моїх пращурів. Щось є просте й миле у тій промові калатала, якою воно серед тиші й безлюддя обіцяє боронити спокій твого сну... Чому б мені не взяти такої ночі до того епізоду розпочатого мною роману, де Христина, покинувши свого чоловіка, опинилась раптом із великого міста у глухому містечку? Їй не спиться. Вона відчиняє вікно своєї хати... Ціле море дерев у цвіту... м'якими чорними хвилями котиться навкруги... Спить містечко, як купа чорних скель... Ні згуку, ні блиску під змарним небом. Тільки запахи душать груди та тріпочеться оддаль глухе калатало, немов перебої серця незримого велетня... Яке се нове для Христини, невидане... Вона відчуває...

Я стрепенувсь. Боже. Що зо мною? Чи я забув, що у мене вмирає дитина? Я приклав ухо до дверей. Свистить? Свистить... Як їй трудно дихати, як вона мучиться, бідна пташка... Мені самому сперло віддих у грудях од того свисту, і я починаю глибоко втягати повітря, дихати за неї, наче їй від того легше буде... Х-ху!

Однак мене морозить... Щось од спини розлазиться холодними мурашками по всьому тілу, і щелепи трясуться... Я не спав три ночі... мене гризе горе, я втрачаю єдину й кохану дитину... І мені так жалко стає себе, я такий скривджений, такий бідний, самотній, я весь кулюся, лице моє жалібно кривиться, і в очах крутиться гірка сльоза...

Що то? Щось грюкнуло дверима й полопотіло босими ногами... Кінець?

Я завмер на місці, й серце моє стало. Щось переливається, і дзвенить відро залізною дужкою. То Катерина внесла щось у хату. Я бачу стурбовану й заспану жінку; вона покір-

са, e gettarla via lontano da sé!

Ed io cammino. Con passo uniforme, misurato, attraverso tutta la casa, da un angolo all'altro. Da un angolo all'altro. Non mi sento le gambe, non le governo, mi portano da sole, come un meccanismo messo in moto, e solo la testa, come un ragno la sua tela, tesse un merletto di pensieri. La notte sbircia dalla finestra, spazi neri, lunghi, profondi, senza fine. Da qualche parte si sente, lontano, il rintocco del guardiano notturno. Da quanti secoli spezza la quiete notturna con la sua lingua di legno, a quanta gente, a quante generazioni è sopravvissuto. Suscita sempre in me una sensazione, il senso di un legame con un passato lontano, con la vita dei miei avi. C'è qualcosa di semplice e dolce in questo risuonare del rintocco che promette di difendere la pace del tuo sonno nel deserto silenzio. Perché non prendere una notte così per quell'episodio del romanzo che ho incominciato, in cui Chrystyna, dopo aver lasciato suo marito, dalla grande città si ritrova improvvisamente in una cittadina sperduta? Lei non dorme. Apre la finestra della sua casa... un mare di alberi in fiore... ruotano intorno come morbide onde nere... Dorme la cittadina, come un mucchio di rocce nere... Non un rumore, né un bagliore sotto il cielo nuvoloso. Solo gli odori soffocano il petto e in lontananza vibra il rintocco sordo, come i battiti irregolari del cuore di un gigante invisibile. Com'è nuovo tutto questo per Chrystyna, com'è sconosciuto... Sente che...

Ho avuto un sussulto. Dio mio. Che mi succede? Ho forse dimenticato che mi sta morendo la bambina? Ho appoggiato l'orecchio alla porta. Sibila? Sibila... Che fatica che fa a respirare, come si tormenta, povero passerotto... Anche a me si è fermato il respiro nel petto per quel sibilo, e comincio a inspirare l'aria profondamente, respiro per lei, come se così per lei fosse più facile... Uhh!

Però io sto gelando... Qualcosa dalla schiena sta salendo per tutto il corpo come delle formiche fredde, la mascella si tende... Non dormo da tre notti... il dolore mi consuma, sto perdendo l'unica e amata figlia... E mi faccio così pena, sono così misero, così povero, solo, mi piego, il mio viso si contrae miseramente e negli occhi si aggira una lacrima amara...

Cosa succede? Qualcosa ha fatto sbattere la porta e si sente camminare a piedi nudi... È la fine?

Mi sono sentito morire e mi si è fermato il cuore. Qualcosa si rovescia e si sente il manico di ferro del secchio. È Kateryna che ha portato qualcosa in casa. Vedo questa donna turbata e assondata; si dà da

ливо товчється по ночах, вона теж любить нашу Оленку. Добра душа!..

І знов усе тихо, коли б не той свист здушеного горла, не те сичання чигаючої смерті... Куди мені втекти од того свисту, де мені подітися? Я не маю вже сили слухати його... А тим часом я цілком певний, що я не вийду з сеї хати, бо я не можу не слухати його. Він мене приковує. Поки я чую його, я знаю, що моя дитина ще жива. І я ходжу і мучусь, і в мене всі жилки болять од того свисту...

Вже пізно. Лампа починає чадіти й гаснути. Я чую, що тріщить гніт, і бачу, як блимає світло – то підіймається, то падає, мов груди моєї дитини. Я з жахом вдивляюсь у сю боротьбу світла з життям, і мені здається, що в той мент, як воно погасне, одлетить душа моєї Оленки.

Страх який я став забобонний! Я засвічую свічку і раптом, набравшись зваги, гашу лампу. В хаті стає темніше, пропали блиски й різні тіні, на всьому ліг сірий сумний колорит. Сумно стало в моїй хаті. Я волочу втомлені ноги поміж сірими меблями, а за мною тихо волочиться моя згорблена тінь. Голова снує думки. Про що я думаю? Я думаю про щось чуже, стороннє, неважне, а проте тямлю, що я не забув свого горя. Якись голоси говорять у мені. «Чи не хочете оселедця?» Що? Якого оселедця? Я не задумуюсь над тим. Хтось чужий поспитав, і так воно лишилося. «Гідрохінон.., гідрохінон... гідрохінон...» Чогось се слово мені вподобалося, і я повторяю його з кожним кроком і боюсь пропустити в йому якийсь склад. Воно якусь дивну полегкість робить моїм гарячим очам; вони спочивають, солодко спочивають, і перед ними починають простягатися довгі зелені луки з такою свіжою травою... Не чую свисту, затихло калатало...

Годинник у столовій пробив другу. Голосно, різко. Сі два дзвінки впали мені на голову, як грім із неба, як ніж гільйотини. Вони мене мало не забили.

Коли ви в горі, коли ви щохвилини сподіваєтесь якогось лиха і душа ваша напружена, мов струна на струменті, раджу вам зупинити годинники. Якщо ви стежите за ними, вони без кінця продовжують ваші муки. Коли ж забуваєте за них, вони нагадують про себе, як цегла, що падає на голову. Вони байдуже рахують ваші терпіння й

fare, devota, ogni notte, anche lei ama la nostra piccola Olenka. Che anima buona!

E di nuovo è silenzio, se non fosse per quel sibilo di una gola soffocata, per quei fischi acuti di morte... Dove posso fuggire da quel sibilo, dove posso andare? Non ho più la forza di sentirlo... Ma intanto sono assolutamente certo che non uscirò da questa casa, perché non posso non sentirlo. Mi incatena. Fintanto che lo sento, so che la mia bambina è ancora viva. Cammino e mi tormento e tutte le mie vene soffrono per questo sibilo.

È già tardi. La lampada comincia a fumare e a spegnersi. Sento lo stoppino crepitare e vedo che la luce balugina – ora si solleva, ora cade, come il petto della mia bambina. Con terrore osservo questa lotta della luce con la vita, e mi pare che, nell'istante in cui si spegnerà, volerà via l'anima della mia Olenka.

Che orrore, quanto sono diventato superstizioso! Accendo una candela e di scatto, fattomi coraggio, spengo la lampada. La casa si fa più scura, sono scomparsi i riflessi e le varie ombre, su ogni cosa si è posato un colorito grigio e triste. Che tristezza ora nella mia casa. Trascino le gambe stanche tra i mobili grigi e dietro di me si trascina piano la mia ombra ingobbata. La mia testa tesse pensieri. A che cosa sto pensando? Sto pensando a qualcosa di estraneo, esterno, poco importante e intanto mi rendo conto che non ho dimenticato il mio dolore. Ci sono delle voci che parlano dentro di me. “Non vuole mica un po' di aringa?” Che cosa? Quale aringa? Non voglio a pensare a questo. Qualche estraneo ha domandato e la cosa è rimasta lì. “Idrochinone... idrochinone...” Chissà perché questa parola mi è piaciuta e la ripeto a ogni piè sospinto, temendo di non coglierne una qualche sillaba. Dà uno strano sollievo ai miei occhi infiammati; riposano, riposano dolcemente e di fronte a loro iniziano a stendersi ampi prati verdi coperti di una bell'erba fresca. Non sento il sibilo, il rintocco tace.

L'orologio in sala da pranzo batte le due. Batte forte, tagliente. Questi due suoni mi sono caduti sulla testa come un tuono dal cielo, come la lama di una ghigliottina. C'è mancato poco che mi uccidessero.

Quando siete immersi nel dolore, quando ogni istante vi aspettate qualcosa di brutto e la vostra anima è tesa come la corda di uno strumento, vi consiglio di fermare gli orologi. Se state dietro a loro, prolungano senza fine i vostri tormenti. E se li dimenticate, vi imporranno di ricordarvi di loro come una tegola che cade sulla testa. Con indifferenza tengono il conteggio delle vostre sofferenze e

довгими стрілами-пальцями наближають хвилину катастрофи.

З-перед очей моїх пропали зелені луки, і я знов почув далеке калатало...

Вікно сіріє. В хаті все так само, як і досі було: так само нагинається од руху повітря жовте полум'я свічки, так само хилитаються тіні й висить морок, а проте є щось нове. Певно, сіре вікно.

Я роблюсь занадто чутким, мої очі помічають те, чого раніш не бачили. Я бачу навіть себе, як я ходжу з кутка в куток поміж не потрібними мені й наче не моїми меблями; бачу своє серце, в якому немає найменшого горя. Що ж, смерть – то й смерть, життя – то й життя!..

Двері од кабінету рипнули, і в хату тихо входить лікар. Хороший, давній друже! Він тільки що зі спальні, од моєї дитини. Він стискає мені руку й дивиться в очі. І я розумію його: «Нема рятунку?» – «Нема», – кажуть його чесні очі. Він непотрібний і одходить, а на порозі стоїть жінка і повним благанням й надії поглядом проводить його через усю хату, наче він несе з собою життя нашої Оленки.

Потому вона переводить очі на мене. Гарячі й темні од нічних і тривоги, блискучі од сліз і гарні. Її чорне волосся, зав'язане грубим жмутом, таке м'яке і тепле. Все се я бачу. Я все се бачу. Я бачу її миле заплакане обличчя, її голу шию і злегка розхристані груди, звідки йде запашне тепло молодого тіла, і в той мент, коли вона лежить у мене на грудях і тихо ридає, я обіймаю її. Не тільки як друга, а як привабливу жінку, і наче крізь сон тямлю, що в голові моїй лишається невисловлена думка: «Не плач. Не все пропало. Ще у нас будуть...» А, підлість!.. як може родитись така потіха під свист здушеного смертю горла? Оленка вмирає... Ні, се не може бути... Се дико... се безглуздо... Хто її забирає? Кому потрібне її життя?.. Хто може виточити кров мого серця, коли я ще живий... Мою Оленку, мою радість, мою дитину єдину... Ні, не може того бути... не може бути... А, се безглуздо врешті, кажу я!..

Моя жінка, сполохана стогоном із спальні, метнулась туди, а я кидаюсь по хаті, як зраний звір, і в непогамованій злобі розпихаю меблі, й хочу все знищити. «Се під-

con lunghe dita-lancette avvicinano il minuto della catastrofe.

Mi sono spariti davanti agli occhi i prati verdi e ho sentito di nuovo il rintocco lontano...

La finestra si fa grigia. In casa è tutto come prima: come prima si abbassa per il movimento dell'aria la fiamma gialla della candela, come prima si piegano le ombre e aleggia l'oscurità, ma c'è comunque qualcosa di nuovo. Di sicuro è il grigio alla finestra.

Divento troppo sensitivo, gli occhi notano cose che prima non vedevano. Vedo addirittura me stesso, mentre vado da un angolo all'altro tra mobili che non mi servono e che del resto non sono miei; vedo il mio cuore, in cui non c'è il benché minimo dolore. Che dire, la morte è morte, la vita – è vita!

La porta dello studio ha scricchiolato ed ecco che entra in casa, silenzioso, il medico. Buon vecchio amico! È appena uscito dalla camera da letto, dalla mia bambina! Mi stringe la mano e mi guarda negli occhi. Lo comprendo. “Non c'è nessuna salvezza?”. “Non c'è”, dicono i suoi occhi sinceri. Lui non serve più e se ne va, mentre sulla soglia c'è mia moglie che con uno sguardo implorante e speranzoso lo accompagna attraverso tutta la casa, come se lui portasse con sé la vita della nostra Olenka.

Poi lei sposta gli occhi su di me. Ardenti e scuri per le notti insonni e l'angoscia, lucidi di lacrime, belli. I suoi capelli neri, legati alla bell'e meglio dietro la nuca, sono così morbidi e caldi. Vedo tutto questo. Tutto questo vedo. Vedo il suo bel viso bagnato dalle lacrime, il suo collo nudo, i suoi seni leggermente sbottonati, da cui emana il profumato calore di un corpo giovane, e in questo momento in cui lei è appoggiata al mio petto e singhiozza piano, l'abbraccio non solo come un'amica, ma come una donna attraente e, come in sogno, capisco che nella mia testa è rimasto un pensiero inespreso: “Non piangere. Non tutto è perduto. Ne avremo ancora...” Ah, che bassezza! Come può nascere una simile fantasia con il sibilo di una gola soffocata dalla morte? Olenka sta morendo... No, non può essere... È da pazzi... non ha senso... Chi è che la porta via? A chi serve la sua vita? Chi può cavare il sangue dal mio cuore mentre sono ancora vivo... la mia Olenka, la mia gioia, la mia unica bambina... No, non può essere... non può essere... Ah, non ha senso, alla fine, dico io!..

Mia moglie, allarmata dal gemito in camera da letto, è corsa là, e io mi metto a girare per la casa, come una belva ferita, e in un impeto di rabbia non sfogata sbatto i mobili e mi viene voglia di distruggere tutto.

ло, се безглуздо», – кричить у мені щось, і зуби скриплять од скритого в серці болю. «Сто чортів! Се насильство!»-бунтує моя істота. «Се закон природи»,-говорить щось іззаду виразно, але я не слухаю і бігаю по хаті. З моїх уст готові зірватися грубі слова лайки, і я говорю їх, говорю у голос і сам лякаюсь свого голосу. Щелепи мені зводять, холодний піт вмиває чоло... Я падаю в крісло, закриваю очі долонею... А-а!

Я сиджу так довго.

Чи то мені здається, чи справді свист тихшає? Що ж воно – кінець? Але жінка мовчить, не чути плачу. А може, їй легше? Може, їй легше, моїй дитині? Може, все минеться, вона засне і завтра її очка будуть сміятися до тата? Хіба ж се неможливо? Хіба ж я сам, як був дитиною, не вмирав уже, навіть лікарі од мене одмовились, а проте... Господи! Єсть же якась сила, яку можна вблагати!

Свистить? Ні, справді, наче легше їй дихати... Коли б тільки заснула. Коли б заснула... То я, мабуть, помилився при прощанні з лікарем. Він не міг би дивитись так сміливо мені в очі...

Раптом дикий крик, крик матері, викидає мене з крісла. Ноги мої мліють, але я біжу... Я мчусь наосліп, все перекидаю, б'юся руками об двері й наскакую на жінку, що в істеричному нападі ламає руки... Я все розумію... Аж ось кінець.

Ну, з тою мені вже нічого робити, треба заспокоїти жінку. Я її обіймаю, втишую, говорю якісь слова, яким сам не вірю, і цілую холодні, мокрі од сліз руки. За поміччю Катерини, лаврових крапель, поцілунків і холодної води мені вдається врешті очутити жінку й вивести її зі спальні. Вона вже не кричить, вона гірко, нерозважно плаче. Хай виплачеться, бідна.

А я біжу у спальню. Чого? Хіба я знаю? Щось тягне мене. Я стаю на порозі й дивлюся. Я чую, що мої лиця присохли до виллиць, очі сухі і не змигнуть, наче хто вставив їх у рогову оправу. Я бачу все незвичайно виразно, як у гарячці.

Посеред хати, на великому подвійному ліжку, на білих ряднах, лежить моє кришенятко, уже посиніле. Ще дихає. Слабий свист вилітає крізь спечені уста і дрібні зубки. Я бачу скляний уже погляд напівзакритих очей, а мої очі, мій мозок жадібно

“È un'infamia, è una cosa priva di senso”, – grida una voce dentro di me, e i denti stridono per il dolore rinchiuso nel cuore. “Che diavolo! Questa è violenza!” si ribella il mio essere. “Questa è la legge di natura”, – dice con decisione un'altra voce da dietro, ma io non l'ascolto e corro per la casa. Dalla mia bocca stanno per prorompere rudi parole d'ingiuria, le dico, le dico forte e ho paura della mia stessa voce. La mascella mi si contrae, la fronte mi si bagna di sudore freddo. Cado sulla poltrona, mi copro gli occhi con il palmo... Ah!

Sto seduto così a lungo.

Ma è solo un'impressione, o forse il sibilo si fa veramente più debole? Dunque – è la fine? Ma mia moglie tace, non si sente piangere. O forse sta meglio? Forse la mia bambina sta meglio? Forse, tutto passerà, si addormenterà e domani i suoi occhietti rideranno davanti al papà? O forse questo è impossibile? Ma io stesso quando ero un bambino stavo per morire e addirittura i medici se ne erano andati e invece... Santo cielo! C'è qualche forza che si possa implorare?

Sibila? No, davvero, come se respirasse meglio. Se solo si addormentasse. Se si addormentasse... Allora io, probabilmente, mi sono sbagliato quando il medico è andato via. Lui non doveva guardarmi negli occhi con quell'aria così sicura...

Improvvisamente un urlo selvaggio, un urlo di madre, mi butta giù dalla poltrona. Mi cedono le gambe, ma corro... Mi precipito alla cieca, rovescio tutto, sbatto la porta con le mani e mi lancio da mia moglie, che in un attacco isterico si spezza le mani... capisco tutto. Questa è proprio la fine.

Beh, non posso farci niente, bisogna tranquillizzare mia moglie. La abbraccio, la consolo, dico delle parole a cui io stesso non credo e bacio le mani fredde, bagnate dalle lacrime. Con l'aiuto di Kateryna, gocce di alloro, baci e acqua fredda riesco alla fine a far riprendere mia moglie e a portarla fuori dalla camera da letto. Non grida più, piange amaramente, inconsolabile. Che si sfoghi, povera.

E io corro in camera da letto. Perché? Forse che lo so? Qualcosa mi spinge. Sto sulla soglia e guardo. Sento che le guance secche si sono come attaccate agli zigomi, gli occhi sono asciutti e immobili, come se qualcuno li avesse inseriti in una montatura di corno. Vedo tutto con straordinaria nitidezza, come con la febbre alta.

In mezzo alla casa, su di un grande letto a due piazze con le lenzuola bianche, è distesa la mia piccolina, già livida. Respira ancora. Un debole sibilo passa attraverso le labbra arse e i dentini sottili. Vedo lo sguardo già vitreo attraverso gli occhi semichiusi, i miei occhi, il mio cervello afferrano avi-

ловлять усі деталі страшного моменту... і все записують... І те велике ліжко з маленьким тілом, і несміливе світло раннього ранку, що обняло сіру ще хату... і забуту на столі, незгашену свічку, що крізь зелену умбрельку кидає мертві тони на вид дитини... і порозливану долі воду, і блиск свічки на пляшці з лікарством... Щоб не забути... щоб нічого не забути..., ні тих ребер, що з останнім диханням то піднімають, то опускають рядно... Ні тих, мертвих уже, золотих кучерів, розсипаних по подушці, ані теплого запаху холодючого тіла, що наповняє хату... Все воно здається мені... колись... як матеріал... я се чую, я розумію, хтось мені говорить про се, хтось другий, що сидить у мені... Я знаю, що то він дивиться моїми очима, що то він ненажерливою пам'яттю письменника всичує в себе всю сю картину смерті на світанні життя... Ох, як мені гидко, як мені страшно, як ся свідомість ранило моє батьківське серце... Я не витримаю більше... Геть, геть із дому якомога швидше...

Цвітуть яблуні. Сонце вже встало і золотить повітря. Так тепло, так радісно. Птахи щебечуть під блакитним небом. Я машинально зриваю цвіт яблуні і прикладаю холодну од роси квітку до лица. Рожеві платочки од грубого дотику руки обсипаються і тихо падають додола. Хіба не так сталося з життям моєї дитини?

А проте природа радіє.

І чого не змогла зробити картина горя, те викликала радість природи. Я плачу. Сльози полегкості капають услід за платочками, а я з жалем дивлюсь на не потрібну мені зелену чашечку, що лишилась у руках...

Я не можу вернутись до хати і лишаюсь у саду. Ну, що ж – сталося. Факт. Може, їй ліпше тепер. Хіба я знаю?

Факт!.. А як трудно повірити мені сьому фактові, погодитися з ним. Ще недавно, усього шість – ні, п'ять день, як вона бігала тут, у саду, і я чув лопотіння її босих ноженят. Чи ви завважили, яка то радість слухати лопотіння босих маленьких ніжок? Ще недавно – просто, здається, вчора було – стояли ми з нею під нашою любимою вишнею. Вишня була вся в цвіту, як букет. Ми держались за руки, підняли догори голови і слухали, як грають у цвіту бджоли. Крізь білий цвіт вид-

дamente ogni dettaglio del terribile momento... e annotano tutto... E il letto grande con il piccolo corpo, e la fievole luce del primo mattino, che ha avvolto la casa ancora grigia... e la lampada non spenta dimenticata sul tavolo, che attraverso il paralume verde butta morti bagliori sul viso della bambina... e l'acqua rovesciata a terra e il luccichio della candela sulla bottiglietta della medicina ... Per non dimenticare ... per non dimenticare niente ... né quelle costole, che con l'ultimo respiro ora sollevano, ora abbassano il lenzuolo ... né quei riccioli d'oro, già morti, sparsi sul cuscino, né il caldo profumo del corpo che si raffredda, che riempie la casa. Tutto questo mi sembrerà ... un giorno ... come del materiale ... lo sento, lo capisco, qualcuno mi sta parlando di questo, qualcun altro che è qui seduto vicino a me. Lo so, è lui che guarda attraverso i miei occhi, è lui che con l'insaziabile memoria dello scrittore immette dentro di sé tutto questo quadro di morte all'alba della vita ... Ahimé, che disgusto, com'è terribile, che profonda ferita che infligge al mio cuore paterno questa consapevolezza... Non ne posso più... Via, via da questa casa, più in fretta possibile!

Fioriscono i meli. Il sole è già sorto e colora d'oro l'aria. Fa così caldo ed è tutto così gioioso. Gli uccelli cinguettano sotto il cielo azzurro. Macchinalmente strappo i fiori di melo e avvicino al viso un fiorellino freddo di rugiada. I petali rosa si disperdono per il rude tocco della mano e cadono giù piano piano. Non è forse andata così con la vita della mia bambina?

Eppure la natura esulta.

E quello che non ha potuto fare un quadro di dolore, l'ha suscitato la gioia della natura. Piango. Lacrime di sollievo gocciolano dietro ai petali, mentre io guardo tristemente l'inutile calice del fiorellino che mi è rimasto in mano...

Non riesco a tornare in casa e rimango in giardino. Suvvia, ecco – è successo. È un dato di fatto. Magari ora sta meglio. Che ne so io?

Un fatto!... Ma com'è difficile per me credere a questo fatto, accettarlo. Ancora poco tempo fa, appena sei giorni – no, cinque giorni, lei correva qui in giardino e io sentivo il pestare dei suoi piedini scalzi. Vi siete mai resi conto della gioia di ascoltare il pestare dei piedini scalzi? Ancora poco tempo fa – sembra quasi ieri – io e lei stavamo sotto il nostro amato ciliegio. Il ciliegio era tutto in fiore, come un bouquet. Ci tenevamo per mano, alzavamo la testa e ascoltavamo le api che giocavano tra i fiori. Attraverso i fiori bianchi ri-

нілось сине небо, а на траві гралось весняне сонце.

А от тепер...

Вона була така втішна, ми з жінкою часто сміялись із її вигадок.

Коли я чесався щіткою, вона називала те «тато замітає голову», мої комірчики прозвала обручами, не вимовляла літери «р», а замість «стидно» казала «стиндо».

Хіба я можу забути, як вона, роздягшись на ніч, приходила до мене сказати на добраніч, у коротенькій сорочечці, вся тепла й рожева, з великими рученятами і з пухкими ніжками. Одною рукою вона притискала до грудей свою одежу, а другу закидала мені на шию й підставляла для поцілунку розпалену грою щічку.

Я не забуду щастя дотику до її шовкових кучерів, не забуду її душі, що дивилась крізь сині очі, – моєї душі, тільки далеко кращої, чистішої, невинної.

Яка-то вона тепер, моя маленька донечка? Ні, треба не думати, її нема. Нема. Де її поклали? Яка вона тепер? Я цікавлюся, я нариваю цілі пучки цвіту яблуні, повні руки, і несу в хату. Я не знаю, де знайду свою дитину, де її поклали, – і в першій хаті, в яку вступаю, в гостиній, натикаюся на стіл, а на ньому...

То ти тут лежиш, моя маленька! Якою ж ти великою стала, як ти виросла зразу, наче тобі не три роки, а цілих шість...

Я обкладаю її цвітом яблуні зі всіх боків, засипаючи тими квітками, такими ніжними, такими чистими, як моя дитина.

Потому дивлюся на неї.

Вона лежить, простягнувши голі ручки, витягнена й ненатуральна, як воскова лялька. На ній коротенька біла суkenочка, і жовті нові капчики з помпонами, що я недавно купив їй. Вона так тішилася ними.

В її головах горить світло. Се чудне, неприродне, бліде, мов мертво, світло серед білого дня. Тремтячим блиском воно цілує мертвої щічки.

Я дивлюсь на се воскове тіло, і дивний настрій охоплює мене. Я почуваю, що воно мені чуже, що воно не має жодного зв'язку з моїм живим організмом, в якому тече тепла кров, що я кохаю не те, що я сумую не за ним, а за чимсь іншим, живим, що лишилось у моїй пам'яті, відбилось там золотим промінням.

А моя пам'ять, той нерозлучний секретар мій, вже записує і сю безвладність тіла се-

splendeva il cielo azzurro e sull'erba scintillava il sole primaverile.

Mentre adesso...

Portava così tanta allegria, io e mia moglie ridevamo spesso per le sue trovate.

Quando mi pettinavo con la spazzola, lei diceva "il papà spazza la testa", chiamava cerchi i miei colletti, non sapeva pronunciare la "r" e al posto di "non si fa" diceva "non fi sa".

Forse posso dimenticare di quando lei, dopo essersi spogliata, veniva a darmi la buonanotte, con la camicettina corta, calda e rosa, con le braccine nude e le gambette morbide. Con una mano si premeva il vestito al petto e l'altra mano me la gettava al collo e mi dava da baciare la guancetta accaldata dal gioco.

Non dimenticherò mai la gioia del contatto con i suoi riccioli di seta, non dimenticherò la sua anima, che si intravedeva attraverso gli occhi blu, – la mia anima, solo molto migliore, molto più pura e innocente.

Com'è adesso la mia figlioletta? No, non bisogna pensarci, lei non c'è. Non c'è. Dove l'hanno messa? Com'è adesso? Mi interessa. Strappo interi mazzi di fiori di melo, ho le mani piene, li porto in casa. Non so dove ritroverò la mia bambina, dove l'hanno messa, – e nella prima stanza in cui entro, in soggiorno, mi imbatto nel tavolo e su di esso...

Sei tu qui, piccola mia! Come sei diventata grande, come sei cresciuta in fretta, come se avessi non tre anni, ma già sei...

La copro di fiori di melo da ogni parte, cospargendola con quei fiorellini così morbidi, così puri, come la mia bambina.

Poi la guardo.

È sdraiata, le braccine nude distese, tesa e innaturale, come una bambola di cera. Ha un vestitino corto bianco e le pantofole gialle nuove con i pompon, che le avevo comprato da poco. Era stata così contenta di riceverle.

Vicino alla testa arde una candela. È una luce strana, innaturale, pallida, come morta, in pieno giorno. Con un bagliore tremolante la luce bacia le guancette morte.

Guardo questo corpo di cera e mi pervade uno strano stato d'animo. Sento che questo corpo mi è estraneo, che non ha alcun legame con il mio organismo vivente in cui scorre sangue caldo, che io non amo lui, che soffro non per lui, ma per qualcosa'altro, qualcosa di vivo, che è rimasto nella mia memoria, che là si riflette come un raggio dorato.

E la mia memoria, questa mia inseparabile segretaria, sta già prendendo nota anche dell'impotenza di

ред цвіту яблуні, і гру світла на посинілих
лицях, і мій дивний настрій...

Я знаю, нащо ти записуєш усе те, моя му-
чителько! Воно здасться тобі... колись... як
матеріал...

Моя мила донечко, ти не гніваєшся на ме-
не?

Чернігів, 10 листопада 1902 р.

questo corpo tra i fiori di melo, del gioco di luce sulle
gote bluastre e del mio strano stato d'animo.

Lo so perché stai prendendo nota di tutto que-
sto, torturatrice mia! Ti servirà... un giorno... come
materiale...

Figlioletta mia cara, non sei arrabbiata con me?

Černihiv, 10 novembre 1902

Traduzione di Alessandro Achilli¹

¹ Edizione utilizzata: Mychajlo Kocjubyns'kyj, *Cvit jabluni*, in: Id., *Dorochoju cinoju*, Kyjiv, Škola, 2006.